

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอผลการศึกษาตามลำดับดังนี้

- 2.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
- 2.2 โครงสร้างและเนื้อหาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.3 ทฤษฎีพฤติกรรมและพัฒนาการของวัยรุ่น
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

มีผู้กล่าวถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ไว้หลายท่าน ดังนี้ สมพร เทพสิทธิ (2550: 14 – 15) ได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับการพออยู่พอกิน ซึ่งเป็นเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงใน พ.ศ. 2517 ในขณะนั้นเศรษฐกิจของไทยกำลังเฟื่องฟู เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ได้รับความสนใจจากทางราชการและประชาชนเท่าที่ควร ในกลางปี 2540 ประเทศไทยต้องประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินอย่างรุนแรง ในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยรับสั่งมีข้อความตอนหนึ่งว่า

“การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกินและมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน” และ “คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย” จากพระราชดำรัสในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ทำให้ทางราชการ ธุรกิจเอกชน และประชาชนมีความสนใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอย่างกว้างขวาง

นอกจากนี้หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ได้มีหลายหน่วยงานน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ

ในทางเศรษฐกิจ และสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและขอพระราชทาน พระบรมราชานุญาตนำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขข้อความดังต่อไปนี้

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินทุกชั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

เกษม วัฒนชัย (2550: 164-165) ได้กล่าวถึงการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องมีเงื่อนไข 3 ประการ คือ

1. เงื่อนไขหลักวิชา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการนำหลักวิชาความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในขั้นวางแผนและปฏิบัติ เป็นเศรษฐกิจบนพื้นฐานของความรู้ (Knowledge Base Economy) และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society)
 2. เงื่อนไขคุณธรรม การสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมโดยกลไกการเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา และการฝึกจิตข่มจิตของตนเอง ซึ่งบุคคล ครอบครัว องค์กรหรือชุมชนที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้จะต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพฤติปฏิบัติก่อน
 3. เงื่อนไขในการดำเนินชีวิต ต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต มีความเข้มแข็ง อดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและมีความรอบคอบ
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นระบบเศรษฐกิจแห่งความสุข ระบบเศรษฐกิจแห่งคุณธรรม เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับตัวเองและหน่วยงานจะช่วยให้ชีวิตและหน่วยงานมีความสมดุล ทั้งในยามปกติและยามวิกฤตจะมีภูมิคุ้มกันหรือความเข้มแข็ง พร้อมรับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน ชีวิตและองค์กรก็จะรอดหน้าไปอย่างมั่นคง

ประโยชน์ที่ได้จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ สรุปได้ดังนี้ (1) เป็นหลักคิดในการดำเนินชีวิตของทุกคน (2) ผู้บริหารนำมาใช้ในการกำหนดแนวนโยบายขององค์กร (3) ผู้ปฏิบัตินำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวการปฏิบัติงาน นอกจากนี้มีการประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (1) ด้านจิตใจ จะทำให้จิตใจเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก (2) ด้านสังคม จะช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งในครอบครัวและชุมชน (3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และมีการจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด (4) ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนหมู่มาก

นอกจากนี้ สมพร เทพสิทธิ์า (2550: 15-26) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริประกอบด้วยหลักการ หลักวิชา และหลักธรรมหลายประการ อาทิ

1. เป็นปรัชญาแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ
2. เป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง
3. จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี
4. ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน
5. จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน
6. จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ

หลักการที่สำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง การปฏิบัติตามทางสายกลาง มีความพอดีไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนคนอื่นและผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เตรียมตัวให้พร้อม กับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

การตัดสินใจและการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
2. เงื่อนไขคุณธรรม มีจิตสำนึกในด้านคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน มีความพอประมาณ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีมิติ 4 ด้าน

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจทุนนิยมหรือเศรษฐกิจ เพราะครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านจิตใจ มิติด้านสังคมและมิติด้านวัฒนธรรม

1. มิติด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

2. มิติด้านจิตใจ

เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) ได้เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง “ใต้เบื้องพระยุคลบาท” ว่าเศรษฐกิจพอเพียงกล่าวโดยสรุปคือการหันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ

พึ่งตนเองทางจิตใจ คนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกเข็มต่อผู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงควรท้อแท้ ให้พยายามต่อไป พึงยึดพระราชดำรัส “การพัฒนาตน” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า

“บุคคลต้องมีรากฐานทางจิตใจที่ดี คือความหนักแน่นมั่นคง ในสุจริตธรรมและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีการอันแยบยลในการปฏิบัติงาน ประกอบพร้อมกันด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลดีแน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน”

พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดและเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า

“เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพียงกันไม่ลดหลั่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่และให้มีการประสานสัมพันธ์กันให้ดีเพื่อให้งานทั้งหมดเกื้อหนุนสนับสนุนกัน”

พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่น สามารถเสาะแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัตถุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประกาศได้อย่างดีเยี่ยม สิ่งดีก็คือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งมีมากมายในประเทศ

พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า

“จุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ คือ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องถิ่น เพราะว่าแต่ละท้องถิ่น สภาพพื้นฟ้าอากาศและประชาชนในท้องถิ่นที่ต่างกันก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน”

พึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือ แม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ในท้องถื่นของตนเองเพื่อการยังชีพ และสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาคต่อไปได้ด้วย

3. มิติด้านสังคม

เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาวัดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่สภายุวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่ออัญเชิญไปดำเนินในพิธีเปิดการประชุมยุวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศครั้งที่ 18 ในวันที่ 18 มกราคม 2530 มีข้อความที่สำคัญดังนี้

“การสร้างสรรคแผ่นดินไทยให้เป็นแผ่นดินทอง หรือการช่วยตัวเองในปัจจุบันนี้ เห็นว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความสงบให้เกิดขึ้นก่อนโดยเร็ว เพราะถ้าความสงบยังไม่เกิด เราจะคิดอ่านแก้ปัญหาหรือจะรวมกำลังกันทำงานช่วยตัวเองไม่ได้ ความสงบนั้นภายนอกได้แก่สถานการณ์อันเรียบร้อยเป็นปกติ ไม่มีวุ่นวายขัดแย้ง ไม่มีการเอาวัดเอาเปรียบเบียดเบียนหรือมุ่งร้ายทำลายกัน ภายในได้แก่ความคิดจิตใจที่ไม่ฟุ้งซ่านหวั่นไหวหรือเดือดร้อนกระวนกระวายด้วยอำนาจความมักได้เห็นแก่ตัว ความร้ายกาจเฟื่องโทษ ความหลงใหลเห่อเหิม อันเป็นต้นเหตุของอกุศลทุจริตทั้งหมด การทำความสงบนั้นต้องเริ่มที่ภายในตัวในใจก่อน”

4. มิติด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิต (Way of life) ของประชาชน

เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัดอดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้เป็นสิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ สาเหตุประการหนึ่งของความยากจนคือการขาดการประหยัดและอดออม ใช้เงินเกินกว่ารายได้ ใช้จ่ายซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคที่เกินจำเป็นใช้จ่ายเงินเพื่อการเที่ยวเตร่และความสนุกสนานที่เกินขอบเขต คนไทยมักจะชอบแข่งขันกันในการใช้สินค้าที่มีี้อาราคาแพง ทำให้ใช้จ่ายเงินอย่างสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยเกินฐานะตามคำกล่าวที่ว่า “มีรายได้น้อยแต่มีรสนิยมสูง” เมื่อรายได้ไม่พอก็กู้หนี้ยืมสินหรือซื้อสินค้าเงินผ่อน ทำให้ต้องมีหนี้สิน จำนวนหนี้สินได้เพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ บางคนไม่มีเงินชำระหนี้สินก็ต้องหาทางออกโดยการทุจริตหรือการฆ่าตัวตาย

ในทางเศรษฐกิจ เงินออม (Saving) ของประชาชนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศที่มีเงินออมสูง ก็ไม่จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินได้ ส่วนประเทศที่มีเงินอ้อมต่ำหรือไม่มีเงินอ้อมก็ต้องกู้เงินจากต่างประเทศมาใช้ หากกู้และเป็นหนี้มากเกินไปก็จะทำให้กระทบกระเทือนต่อฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ เช่น การที่ประเทศไทยต้องกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเป็นจำนวนถึง 90,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกาในกลางปี 2540 เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยต้องประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินอย่างรุนแรง

คนที่มีเงินออมจะต้องเป็นคนประหยัด ใช้จ่ายน้อยกว่ารายได้ คนที่ไม่ควบคุมการใช้จ่าย มีนิสัยฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เห็นคนอื่นมีก็อยากมีบ้าง ทั้งที่ฐานะทางการเงินไม่อำนวยให้ จะพยายามหาเงินมาไม่ว่าโดยทางสุจริต ไม่ว่าโดยชอบธรรมหรือไม่ชอบธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความฟุ้งเฟ้อมีข้อความที่สำคัญดังนี้

“ความฟุ้งเฟ้อทำให้เกิดความไม่พอ คนเราฟุ้งเฟ้อก็ไม่มีทางที่จะหาทรัพย์มาบ่อนความฟุ้งเฟ้อได้ ความฟุ้งเฟ้อเป็นปากที่หิวไม่หยุด เป็นปากที่หิวตลอดเวลา บ่อนเท่าไรไม่พอ หาเท่าไรไม่พอ ฉะนั้นจะต้องหาทางป้องกันวิธีที่จะนำมาบ่อนความฟุ้งเฟ้อ ซึ่งก็คือการทูลจริต”

กล่าวโดยสรุป การมีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงมีข้อปฏิบัติที่สำคัญดังนี้

1. มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย
2. ให้ยึดถือทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี พอประมาณและพอใจ
3. มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือและช่วยเหลือกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ไม่มุ่งร้ายทำร้ายกัน
4. ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่หาความรู้ เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์
5. ให้สามารถพึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจนให้สามารถพออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อน ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข วัตถุนิยมและบริโภคนิยม

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจ ดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป”

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญดังนี้

1. เป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิตของแต่ละคน ให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ตั้งตนได้ในทางเศรษฐกิจ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นประโยชน์
2. เป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม ทำให้สังคมมีความปกติสุข ไม่เบียดเบียนกัน มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ไม่มีการขัดแย้ง แยกแยะความสามัคคี
3. เป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศชาติ ทำให้การบริหารประเทศมีความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน มีการใช้อำนาจที่เป็นธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน

พระราชดำรัสเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546) ได้รวบรวมพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. มิติด้านการทำงาน

“การทำงาน อย่างให้มีคุณภาพ ให้ได้ผลบริบูรณ์ จะทำอย่างไรเบื้องต้น ต้องทำความเข้าใจให้ถูกต้องในงานที่จะทำเสียก่อนโดยใช้ปัญญาไตร่ตรองให้เห็นเหตุที่แท้ผลที่แท้ที่ถูกต้องตรงตามเป้าหมายที่มุ่งหวัง แล้ววางแผนการอันแน่นอนที่จะดำเนินการต่อไป ด้วยหลักวิชา ด้วยความร่วมมือมือปรองดองกัน และสำคัญที่สุด ต้องมีความพากเพียร ไม่ย่อหย่อนในอันที่จะกระทำต่อไป จนกว่าจะเป็นผลสำเร็จ”

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : 19 กรกฎาคม 2516)

2. มิติด้านการลงทุน

“การลงทุนอย่างมายนั่นบอกให้เขาทราบ ว่าไม่ค่อยเห็นด้วยเพราะว่า เคยทำโรงงานเล็ก ๆ ที่ทางภาคเหนือ ใช้เงินสามแสนบาท เพื่อที่จะเอาผลิตผลของชาวบ้านชาวเขามาใส่กระป๋องแล้วขาย ก็ได้ผลเป็นโรงงานเล็ก ๆ บอกว่าที่เขาลงทุนเป็นล้าน รู้สึกว่าเสี่ยง เขาบอกว่าต้องทำอย่างนั้น เขาก็ลงทุนทำไปทำมาสับปะรดที่อำเภอบ้านบึง ทางชลบุรี ก็มีไม่พอ เมื่อไม่พอต้องไปสั่งสับปะรดมาจากปราณบุรี สับปะรดจากปราณบุรีต้องขนส่งมา ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ทำไปทำมาโรงงานก็ล้ม อย่างนี้ก็แสดงให้เห็นว่า ทำโครงการอะไรก็ตามก็ต้องนึกถึงขนาดที่เหมาะสมกับที่เรียกว่าอัตราหรือกับสิ่งแวดล้อม”

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา : 5 ธันวาคม 2540)

3. มิติด้านการประกอบอาชีพ

“ขอให้ทุกคนจงรำลึกถึงอุดมคติของวิชาชีพที่มุ่งหวัง จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนเหนือสิ่งอื่นใด และรักษามรรยาทของการประกอบอาชีพโดยเคร่งครัด จนหมั่นฝึกฝนตนเองให้ทันสมัยในวิทยาการประกอบโรคศิลปะอยู่เสมอ”

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : 1 เมษายน 2498)

4. มิติด้านความเจริญของประเทศ

“สมัยนี้ เป็นสมัยพัฒนาประเทศ เรากำลังร่วมกันดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ อย่างเร่งรีบ และได้รับผลดีจากโครงการเหล่านั้นแล้วอย่างน่าพอใจ หลายประการ ความเจริญของประเทศ นั้น หมายถึงความเจริญของประชาชนเป็นส่วนรวม สม่าเสมอทั้งประเทศ”

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรและอนุปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : 20 กรกฎาคม 2510)

5. มิติด้านความเป็นตัวของตัวเอง

“ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อนในบ้านเมืองของเรา ทำให้เกิดความรู้สึกว่าประเทศไทยและคนไทยกำลังเสื่อมลงกำลังจะถูกกลืนหายไปกับอิทธิพลแห่งความเสื่อมในโลกปัจจุบัน ความรู้สึกเช่นนี้ไม่ตรงกับความจริงนัก เพราะคนไทยเรามีความเป็นตัวของตัวเอง มีสมบัติทั้งทางวัตถุและจิตใจอย่างอุดมสมบูรณ์ มาแต่เดิม เป็นการยากที่จะถูกกลืนหรือถูกทำลายอย่างที่คิดกัน”

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : 5 สิงหาคม 2514)

6. มิติด้านความสุข

“ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดเบียนมาจากผู้อื่น ความเจริญที่แท้จริงมีลักษณะเป็นการสร้างสรรค์ เพราะอำนวยความสะดวกถึงผู้อื่นและส่วนรวมด้วย”

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : 10 กรกฎาคม 2518)

2.2 โครงสร้างและเนื้อหาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ณัฐพงศ์ ทองภักดี (2550: 11-15) ได้กล่าวถึงโครงสร้างและเนื้อหาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า หลังจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เริ่มดำเนินการความเข้าใจในปรัชญาก็มีทิศทางตรงกันมากขึ้น อย่างไรก็ตามก็มีความต้องการที่จะให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อความสะดวกในการประยุกต์และการสื่อสารในวงกว้าง จึงได้มีคณะทำงานทำการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป เพื่อแยกแยะโครงสร้างและเนื้อหาตามที่ได้พระราชทานมา คณะทำงานได้แยกองค์ประกอบของปรัชญาตามข้อความที่ได้รับพระราชทานมาเป็น กรอบความคิด คุณลักษณะ ค่านิยม เงื่อนไข และแนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ คณะทำงานนี้สรุปว่ากรอบความคิดของปรัชญา เป็นการชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนทั้งแนวทางปฏิบัติและตัวอย่างการประยุกต์ที่เกิดขึ้น โดยปรัชญาใช้ได้ทั้งระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ในที่นี้มองในแง่การบริหารเศรษฐกิจ (ระดับประเทศ) เป็นการมองโลกในลักษณะที่เป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลง มีความไม่แน่นอนและมีความเชื่อมโยงกับกระแสโลก มุ่งผลทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนในมิติต่าง ๆ เป็นการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดในการพัฒนา สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ

คุณลักษณะคือ เป็นแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนตามแนวทางที่ควรจะเป็นใช้ได้กับประชาชนทุกระดับ ทุกหน้าที่ เป็นการดำเนินตามทางสายกลาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมิใช่เป็นเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ เพราะเป็นแนวทางการปฏิบัติตนซึ่งมีหลายมิติ นอกจากนี้ยังให้มีความเท่าทันโลกคือกระแสโลกาภิวัตน์ คือไม่ใช่ปิดประเทศ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่เปิดเสรีเต็มที่ อย่างไม่มีการควบคุมดูแล ไม่ใช่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรืออยู่โดยพึ่งพิงภายนอกทั้งหมด

ความหมายของความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี ต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง หากขาดองค์ประกอบใดก็ไม่เป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์ ความพอประมาณ (Moderation) มีสองนัย คือ ความพอดีไม่สุดโต่ง และการยืนได้บนขาของตนเอง (self-reliant) เป็นการดำเนินชีวิตอย่างทางสายกลาง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่าง ๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเสี่ยงให้ตนเอง เป็นสิ่งที่ทำให้เราทำอะไรเต็มตามศักยภาพ ไม่เปียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพื่อเป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเอง

ความมีเหตุผล (reasonableness) หมายความว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มี ความพอประมาณ ในมิติต่าง ๆ จะต้องมีการรอบรู้คิดถึงระยะยาว ต้องมีเป้าหมายและวิธีการที่

เหมาะสม มีความรู้ในการดำเนินการ มีการพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ต้องเป็นการมองระยะยาว ตลอดจนคำนึงถึงผลกระทบของการกระทำ และความเสถียร จะทำให้มีความพอประมาณทั้งในปัจจุบันและอนาคต ความสำคัญของการมีเหตุผลอาจพิจารณาจากพระราชดำรัสนี้

“...ทุกคนจำเป็นต้องหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาการกระทำของตนให้รอบคอบอยู่เสมอ ระวังระวังทำการทุกอย่างด้วยเหตุผล ด้วยความมีสติ และด้วยความรู้ตัวเพื่อเอาชนะความชั่วร้ายทั้งหมดให้ได้โดยตลอด และสามารถก้าวไปถึงสำเร็จที่แท้จริง ทั้งในกิจการงาน และการครองชีวิต...”

พระราชโอรสในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 13 กรกฎาคม 2516

การมีภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร (Self-immunity) พลวัตมิติต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในสภาวะต่าง ๆ อย่างรวดเร็วขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ การกระทำที่เรียกว่าได้ว่าพอเพียงไม่คำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบัน แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และการมีภูมิคุ้มกันจะทำให้มีความพอเพียงแม้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ถึงจะมีเหตุการณ์ที่แย่มากที่สุดก็รับมือได้

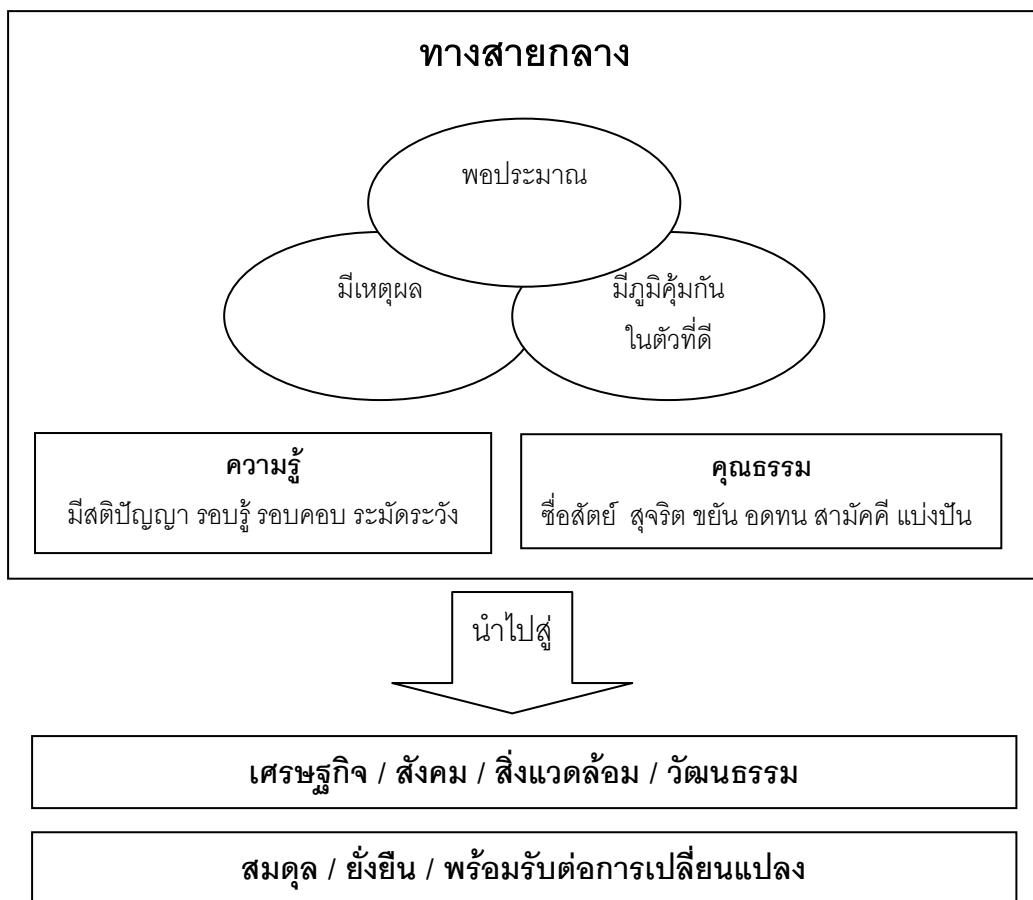
ทั้งนี้หากจะมีความพอเพียงเงื่อนไขการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ เงื่อนไขความรู้ ได้แก่ มีความรอบรู้ รอบคอบ ระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม

ความรอบรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐาน เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างพอเพียง การมีความรอบรู้ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทั้งนี้รวมถึง ความรอบคอบ ความระมัดระวัง คือ มีการวางแผน โดยสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาการต่าง ๆ มาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และความมีสติ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาการต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคมด้วย

ในส่วนของคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งครอบคลุมคนทั้งชาติ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ นักธุรกิจ มีสองด้าน คือ ด้านจิตใจ/ปัญญา และด้านการกระทำในด้านแรกเป็นการเน้น

ความรู้คู่คุณธรรม ตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ส่วนด้านการกระทำหรือแนวทางดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ เงื่อนไขนี้จะทำให้การปฏิบัติตามเนื้อหาของความพอเพียงเป็นไปได้ ทำให้ตนเองไม่มีความโลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่นหรือสังคม เพราะการมีความโลภจะทำให้ทำอะไรสุดโต่ง ไม่นึกถึงความเสี่ยง ไม่รู้จักพอ มีโอกาสที่จะกระทำการทุจริต

ปรัชญากล่าวถึงผลที่คาดว่าจะได้รับ โดยความพอเพียงเป็นทั้งวิธีการและผล (End and mean) จากการกระทำ โดยจะทำให้เกิดวิธีการพัฒนาและผลของการพัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ความสมดุลและความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน ความสมดุลของการกระทำทั้งเหตุและผลจะนำไปสู่ ความยั่งยืนของการพัฒนา ภายใต้พลวัตทั้งภายในและภายนอกประเทศ คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547) ได้สรุปโครงสร้างเศรษฐกิจพอเพียงดังภาพที่ 1 ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547)

จากภาพนี้มักจะสรุปสั้น ๆ ว่าปรัชญานี้เป็นสามห่วง สองเงื่อนไขคือ ความพอประมาณ
 ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความพอเพียง และความรู้ คุณธรรม
 เป็นเงื่อนไขสองประการ

นอกจากจะยึดหลักสามห่วงสองเงื่อนไขแล้ว ผู้ที่สนใจในทางปฏิบัติ อาจตีความหมายที่
 ง่ายต่อตนในการประยุกต์โดยมีในแนวทางเดียวกันได้ เช่น UNDP (2007) ระบุว่า การปฏิบัติตาม
 ปรัชญาคือรู้ตัวว่าทำอะไร (Know what you are doing) ซื่อสัตย์และพากเพียร (Be honest and
 persevere) ปฏิบัติทางสายกลางไม่สุดโต่ง (Take a middle path, avoid extremes)
 ตัดสินใจอย่างไตร่ตรองรอบคอบ มีเหตุมีผล (Be sensible and insightful in taking decision) มี
 การปกป้องจากการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรง (Build protection against shocks) หรือผู้ที่คุ้นเคย
 ในทางศาสนา ก็อาจจะปฏิบัติตามหลัก สัปปริสธรรม 7 และ มรรค 8 ก็จะมีส่วนในการสร้าง
 ความพอเพียงเช่นกัน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับพื้นฐานสังคมไทย เพื่อการ
 ตัดสินใจในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล เจริญมั่นคง และมีความยั่งยืนในระยะยาวท่ามกลาง
 กระแสการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ มีความมั่นคงในการเจริญเติบโต ไม่ผันผวนไปตามปัจจัย
 เสี่ยงต่าง ๆ โดยพิจารณาในหลายมิติเป็นองค์รวมมิใช่เฉพาะเรื่องของเศรษฐกิจ มีลักษณะองค์รวม
 ที่มีความครอบคลุม ทั้งมิติจิตใจซึ่งกำหนดพฤติกรรม มิติสถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และ
 กฎระเบียบ ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของความพอเพียง

การกระทำตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือการประยุกต์ คือ การตัดสินใจที่
 เหมาะสม โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัดสินใจตามหลัก คือ สามห่วง สองเงื่อนไข
 จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ลดความผันผวน

การประยุกต์ใช้ปรัชญาทำได้ในทุกระดับ เพราะคนเรามีหลายฐานะ เราจึงสามารถใช้หลัก
 ปรัชญาในการตัดสินใจได้ทั้งของตัวเองและครอบครัว หากอยู่ในฐานะที่เป็นการบริหารพัฒนา
 ชุมชน องค์การไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชน ก็ใช้หลักปรัชญาในการตัดสินใจได้ ซึ่งก็คือ การใช้ใน
 ระดับที่กว้างกว่าระดับตนเองและครอบครัว หากอยู่ในฐานะที่จะเป็นผู้กำหนดนโยบายหรือ
 มาตรการระดับชาติก็สามารถใช้เป็นหลักได้เช่นกัน

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเกิดได้ในหลายระดับ หลายมิติ และหลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จ
 แม้ว่าจะเป็นกรอบแนวคิดเดียวกัน แต่ละคนจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมในแต่ละกรณีให้
 สอดคล้องกับเงื่อนไข และสถานะที่เผชิญอยู่ การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยใน

การให้ “อุกคิต” ว่าการตัดสินใจการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มีความเหมาะสมหรือไม่ จะมีความสมดุลยั่งยืนหรือไม่ มีความเสี่ยงและการเตรียมรับความเสี่ยงอย่างไร

การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เกษม วัฒนชัย (2550 : 153-156) ได้กล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือการเปลี่ยนแปลง ซึ่งธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง มีดังนี้

1. ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (กฎของไตรลักษณ์ : อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา)

2. การเปลี่ยนแปลงเกิดจากเหตุ – ปัจจัย ซึ่งมีทั้งเหตุปัจจัยภายนอก เหตุปัจจัยภายใน เหตุปัจจัยที่ควบคุมได้และเหตุปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ สามารถนำไปใช้ได้กับทุกระดับ ทั้งระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับบริษัท ระดับองค์กร ระดับชุมชน และระดับประเทศ เมื่อนำไปใช้ที่ระดับใดก็ให้อาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเหตุปัจจัยทั้งภายนอกและภายในไปไว้ที่ระดับนั้น หากเราสามารถเปลี่ยนแปลงเหตุปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ ให้เป็นเหตุปัจจัยที่ควบคุมได้ให้มากที่สุด ก็จะสามารถควบคุมสถานการณ์ได้มากเท่านั้น

3. การเปลี่ยนแปลงมีลักษณะเป็นวงจร มีทั้งขาขึ้น – ขาลง ขาขึ้นต้องไม่ประมาท ขาลงต้องรับยับยั้ง

4. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง (Impact of changes) มี 4 ด้าน คือ ด้านวัตถุ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม ซึ่งผลกระทบอาจเกิดเร็ว รุนแรง และกว้างขวางได้ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน สามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ เช่น

1. ระดับครอบครัว หากเกิดการเปลี่ยนแปลงแล้วส่งผลกระทบต่อครอบครัวอย่างไร เช่น พ่อถูกรถชนเสียชีวิตกะทันหัน จะส่งผลกระทบในเรื่องเงินทอง ความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของครอบครัวอย่างไรบ้าง โดยพิจารณาถึงผลกระทบด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม

2. ระดับองค์กร

2.1 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุ เช่น งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ เมื่อเปลี่ยนรัฐบาล หน่วยงานจะได้รับผลกระทบเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุอย่างไรบ้าง

2.2 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม มีหรือไม่ เช่น หน่วยงานนี้ทะเลาะเบาะแว้งกันหรือรักใคร่สามัคคีกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือความเข้มแข็งหรือความอ่อนแอทางสังคม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงมากกระทบจะยิ่งส่งผลให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นหรืออ่อนแอ

2.3 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานเป็นอย่างไร เช่น สะอาด เป็นระเบียบ ทุกคนเห็นแก่ส่วนร่วม

2.4 ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม สามารถดูได้จากการที่ทุกคนจงรักภักดีต่อองค์กร ยึดมั่นต่อปณิธานขององค์กร ยินดีเสียสละเพื่องานส่วนรวมหรือไม่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหากทุกคนสามารถควบคุมตัวเองจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน โดยอาศัยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ก็จะทำให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร และสังคมต่อไป

2.3 ทฤษฎีพฤติกรรมและพัฒนาการของวัยรุ่น

มีผู้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของวัยรุ่น ดังนี้

ลัวน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 170-176) ได้กล่าวถึงทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ไว้ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

องค์ประกอบที่สำคัญในทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) คือ อิด (id) อีโก้ (ego) และซูปเปอร์อีโก้ (superego) id เป็นแหล่งพลังงานทางจิตเบื้องต้น และเป็นที่ตั้งแห่งสัญชาตญาณ เป็นความต้องการแสวงหาเพื่อตนเอง ต่อมาก็มีego (อีโก้) เป็นผู้ควบคุม พฤติกรรมของid (อิด) ego อาศัยหลักแห่งความจริง คือ สิ่งที่ปรากฏอยู่อย่างแท้จริง จากนั้นจะมีการเรียนรู้พัฒนาขึ้นมา การเรียนรู้ทำให้ฉลาด สามารถเป็นนายเหนือความอยากอันเกิดแต่ id การเรียนรู้อาศัยการรับรู้ ความจำ ความคิด และส่งเสริมให้ego เข้มแข็ง ซูปเปอร์อีโก้เป็นลักษณะที่สาม เป็นหลักแห่งอุดมคติและศีลธรรมจรรยา ซูปเปอร์อีโก้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. Ego-ideal คือ อุดมคติ เป็นแนวคิดของผู้ใหญ่ สังคมที่สอนไว้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควร อะไรเป็นสิ่งไม่ควร และเมื่อประพฤติตามแล้ว จะเป็นที่ยอมรับชมชอบของผู้ใหญ่ในสังคม
2. Conscience คือ มโนธรรม ได้แก่ ความรู้สึก ว่า อะไรดีควรทำ อะไรชั่วควรละเว้น ในขั้นนี้เด็กจะพัฒนาจากการที่เด็กเคยกระทำผิดอยู่ในใจ เช่น ผู้ใหญ่สอนให้เกลียดชังความสกปรก ถ้าเราไปนิยมก็จะได้รับโทษ เราจึงเว้นเสีย บุคคลในระดับนี้จะเคร่งต่อหลักศีลธรรม เป็นอันมาก เป็นส่วนสำคัญที่ป้องกันการกระทำผิด

2.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่ากฎเกณฑ์ของสังคมและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการพัฒนาจริยธรรม ทฤษฎีนี้พยายามอธิบายกระบวนการเรียนรู้ โดยหลักการเสริมแรงและหลักการเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากปรากฏการณ์ของสังคม

สกินเนอร์ (Skinner อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543: 171) มีความเชื่อว่าแรงจูงใจที่ทำให้เกิดพัฒนาการทางสังคมมีรากฐานมาจากความต้องการรางวัลและหลีกเลี่ยงการลงโทษจากสังคม

บันดูรา (Bandura อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543: 171-172) ได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมอย่างลึกซึ้ง เขามีความคิดว่า การเรียนรู้ทางสังคมเกิดจากการเรียนรู้โดย การสังเกต การเลียนแบบ และการเอาอย่างแบบ บันดูราเชื่อว่าความสำคัญของการเรียนรู้ คือ กระบวนการเลียนแบบพฤติกรรมผู้อื่น หรือพิจารณาการกระทำของผู้อื่นแล้วสังเกตผลกรรมที่ตามมา การตัดสินใจนี้เกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ดังนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจึงขึ้นอยู่กับเงื่อนไข และตัวแบบเป็นสำคัญ

2.3.3 ทฤษฎีปรากฏการณ์ (Phenomenological Theories)

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543: 232-234) ได้สรุปทฤษฎีปรากฏการณ์ของมาสโลว์ ไว้ดังนี้

มาสโลว์ (Abraham Maslow) ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้นำในแนวคิดกลุ่มมนุษยนิยม เขาไม่เห็นด้วยกับการมองว่าพฤติกรรมของมนุษย์ตกอยู่ภายใต้การผลักดันจากสิ่งที่อยู่ในจิตใจได้สำนึกตามแนวคิดของฟรอยด์ หรือการถูกกำหนดจากผลกรรมจากสิ่งแวดล้อมภายนอกของสกินเนอร์ มาสโลว์มองว่ามนุษย์นั้น มีศักดิ์ศรีพร้อมจะพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นหากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ได้รับการตอบสนองต่อความต้องการซึ่งถือเป็นแรงจูงใจให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา ดังนั้นการที่มนุษย์จะดีไม่ดียิ่งอยู่ที่ว่าเขาได้รับการตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้เหมาะสมหรือไม่ มาสโลว์จัดความต้องการที่หลากหลายของมนุษย์เป็น 5 ลำดับประเภท และความต้องการในลำดับแรก ๆ จะต้องได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจก่อน ความต้องการในลำดับสูงขึ้น จึงจะกลายเป็นแรงจูงใจสำหรับการกระทำของเรา ความต้องการตามลำดับประเภทเรียงจากต่ำไปหาสูง ได้แก่

2.1 ความต้องการทางร่างกาย เป็นความต้องการสิ่งจำเป็นต่อการทำให้ร่างกายอยู่ในสภาวะสมดุล เช่น ต้องการปัจจัยสี่ ต้องการพักผ่อน ต้องการอยู่ในสภาวะอุณหภูมิไม่ร้อนไม่หนาวเกินไป หรือความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย หมายถึง ความต้องการให้ตนเองมีความ

ปลอดภัย และมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต อันหมายรวมทั้งความมั่นคงปลอดภัยทางร่างกาย และจิตใจ

2.3 ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่เหล่า มนุษย์ถือเป็นสัตว์สังคม ต้องการมีกลุ่ม มีสังกัด มีพรรคพวกเพื่อนพ้อง ทุกคนอยากได้รับความรัก ความห่วงใยจากผู้อื่น ขณะเดียวกันก็อยากให้ความรักความห่วงใยต่อบุคคลที่เรารักเช่นกัน แต่ความรักเป็นสิ่งแปลกต้องได้รับก่อนจึงจะเรียนรู้ที่จะให้ คนที่ไม่ได้รับความรักจึงเรียกร้องไขว่คว้าโดยไม่รู้จักการให้

2.4 ความต้องการที่จะรู้สึกว่าคุณค่า เป็นความต้องการที่จะรับรู้ว่าคุณมีความสามารถ มีความสำเร็จ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ได้รับการยอมรับนับถือจากผู้อื่น

2.5 ความต้องการที่จะพัฒนาตนให้เป็นคนเต็มสมบูรณ์ (Self - actualization) หมายถึง ความต้องการที่จะรู้จักตนเอง ยอมรับและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ประารถพัฒนาตนเองไปให้ถึงขีดสูงสุดตามทิศทางและศักยภาพแห่งตน พร้อมทั้งอยากช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลอื่นและสังคม ตามแนวคิดของมาสโลว์คนที่ได้รับการตอบสนองในความต้องการขั้นนี้จะเป็นคนที่ถือว่าเป็นคนเต็มสมบูรณ์ เพราะเขาจะเป็นผู้ปราศจากความเห็นแก่ตัว มีความสุขความพอใจกับชีวิตของตน และนำพาก่อเกิดแต่สิ่งที่ดี ๆ ต่อตนเอง คนอื่น และสังคม

จากแนวคิดของมาสโลว์ อาจกล่าวได้ว่าหากผู้ใหญ่ต้องการที่จะเห็นวัยรุ่นมีพฤติกรรม และพัฒนาไปในทางที่ดี ก็ควรช่วยให้วัยรุ่นได้รับการตอบสนองความต้องการในลำดับขั้นทั้ง 4 ลำดับก่อน บุคคลจึงจะเรียนรู้และไฝหะการพัฒนาตนให้เป็นคน เก่ง ดี และมีสุข (เก่งในที่นี้หมายถึง การมีความสามารถตามขีดสุดและความถนัดของแต่ละบุคคล)

3. ทฤษฎีพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจของเพียเจต์

เพียเจต์ (อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543: 172-174) เพียเจต์ (Jean Piaget) เป็นนักจิตวิทยาที่ได้ศึกษาว่าคนเรามีการพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจเป็นไปอย่างไร ซึ่งทำให้เราได้ว่ารู้ว่าคุณรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ของเด็กและผู้ใหญ่นั้นแตกต่างกัน แนวความคิดที่สำคัญต่อการเข้าใจพฤติกรรมและพัฒนาการของบุคคลประกอบด้วย 2 เรื่องหลัก คือ กระบวนการพัฒนา โครงสร้างทางความรู้ความเข้าใจ และขั้นพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจ

3.1 กระบวนการพัฒนาโครงสร้างทางความรู้ความเข้าใจ ตามแนวคิดของเพียเจต์นั้น โครงสร้างทางความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ของบุคคลมีการเพิ่มขึ้นหรือพัฒนาโดยใช้กระบวนการ

ทางสมอง 3 อย่าง คือ

3.1.1 การรับเข้ามาสู่โครงสร้างทางความรู้ความเข้าใจ (Assimilation)

กระบวนการนี้เป็นการรับข้อมูลจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เข้ามาเป็น หรือเข้ามาสู่โครงสร้างทางความรู้ความเข้าใจ เช่น เมื่อเด็กเห็นสัตว์ชนิดหนึ่งและผู้ใหญ่ชี้บอกว่า สุนัข เด็กก็จะรับภาพและคำว่าสุนัขเข้าเป็นโครงสร้างทางความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุนัข และเมื่อเด็กไปพบเห็นสัตว์ที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับสุนัขที่เคยมาก็จะรับข้อมูลเหล่านี้เข้ามาสู่ โครงสร้างทางความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุนัข เช่นนี้ไปเรื่อย ๆ

3.1.2 การปรับโครงสร้างทางความรู้ความเข้าใจ (Accommodation)

กระบวนการนี้ เป็นการปรับเปลี่ยนหรือขยายโครงสร้างทางความรู้ความเข้าใจ ต่อสิ่งต่าง ๆ ให้เข้ากับประสบการณ์ที่ได้รับ เช่น จากประสบการณ์ที่ผ่านมาเด็กเคยเห็นสุนัขที่มี ลักษณะใกล้เคียง คล้ายคลึงกัน ต่อมาเมื่อเด็กไปพบสัตว์ที่มีลักษณะไม่เหมือนกับสุนัขที่เคยเห็น มา แต่สัตว์ชนิดนี้เรียกว่าสุนัขเช่นกัน แสดงว่าเด็กได้พบประสบการณ์ใหม่ที่แตกต่างจากโครงสร้าง ทางความรู้ความเข้าใจเดิม ดังนั้นเด็กจึงต้องปรับโครงสร้างทางความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุนัข ใหม่ เพื่อให้สามารถบรรจุข้อมูลใหม่เกี่ยวกับสุนัขนี้ได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุนัขของเด็กจึงมี หลากหลายขึ้นนั่นเอง

3.1.3 การจัดระบบ (Organization) เป็นกระบวนการจัดความรู้/ความเข้าใจที่บุคคล มีให้มีความเป็นประเภท เป็นระบบระเบียบ และมีความเกี่ยวเนื่องต่อกัน ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยให้ บุคคลรับรู้หรือเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่ประสบนั้นได้ดีขึ้น

3.2 ขั้นพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจ

เพียเจต์เชื่อว่าคนเรามีการพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ เป็น 4 ขั้น โดยขั้นที่สูงขึ้นหมายถึงการเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ เหล่านั้นในแง่มุมมองที่แตกต่างหลากหลายขึ้น ฉะนั้น ปริมาณการรับข้อมูลที่มากกว่า อาจจะไม่ทำให้การคิดการเข้าใจของบุคคลพัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงกว่า ก็ได้ ถ้าไม่ทำให้บุคคลมีคุณภาพทางความคิด ความเข้าใจที่แตกต่างไป ดังนั้นการพัฒนาการทาง ความรู้สู่ความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อมจึงเป็นกระบวนการที่บุคคลจะต้องกระทำกิจกรรมหรือ ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และสามารถสร้างโครงสร้างของความรู้ความเข้าใจที่มีความแตกต่าง หลากหลายมากขึ้น และลึกซึ้งขึ้น โดยเพียเจต์มองว่า การเริ่มเข้าสู่ในแต่ละขั้น และการพัฒนา อย่างสมบูรณ์ในขั้นนั้น ๆ ของแต่ละคนอาจมีความแตกต่างกัน อายุที่กำหนดไว้สำหรับแต่ละขั้นจึง เป็นตัวเลขประมาณเท่านั้น บางคนอาจพัฒนาการเร็วกว่า หรือช้ากว่าที่กำหนดไว้ ขั้นพัฒนาการ ทั้ง 4 ขั้น ได้แก่

3.2.1 **ขั้นประสาทรับรู้และการเคลื่อนไหว (Sensorimotor stage)** อยู่ในช่วงอายุ ตั้งแต่แรกเกิดถึง 2 ปี การทำความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ของเด็กวัยนี้จะอาศัยประสาทสัมผัสรับรู้ และการเคลื่อนไหวอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่นการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัสและตัก การดูด การกัด การคว้า จับ หรือขว้างปา การถือการเตะ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าในช่วงแรก ๆ ของวัยนี้ ทารกจะใช้พฤติกรรมลักษณะดังกล่าวในการเรียนรู้หรือทำความเข้าใจต่อสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งใน ระยะเวลาปลายของขั้นนี้ เด็กจึงเริ่มที่จะเข้าใจและเริ่มใช้สัญลักษณ์ง่าย ๆ ได้ เริ่มมีการคิดในใจได้ เลียนแบบโดยที่ไม่ต้องมีตัวแบบอยู่ต่อหน้าได้ รวมทั้งเริ่มอนุมานความสัมพันธ์ของเหตุ และผล ง่าย ๆ ได้

3.2.2 **ขั้นก่อนปฏิบัติการทางการคิด (Preoperational stage)** อายุประมาณ 2 – 7 ปี ในขั้นนี้เด็กจะเข้าใจและเรียนรู้การใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งต่าง ๆ ได้ จึงเรียนรู้ภาษาได้อย่างรวดเร็ว สามารถสร้างภาพแทนสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาในใจได้ นั่นคือ เด็กเริ่มมีการคิดจินตนาการได้ แต่อย่างไรก็ตาม การคิดการเข้าใจของเด็กวัยนี้ก็ยังมึลักษณะที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และมีข้อจำกัดหลาย ประการ ที่เด็กไม่อาจเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้หลากหลายมิติไปพร้อม ๆ กัน ทำให้การคิดมีลักษณะที่ยัง ไม่สมบูรณ์ตามความเป็นเหตุและผลที่ถูกต้องได้ จึงเรียกขั้นนี้ว่า เป็นขั้นก่อนปฏิบัติการทางการคิด

3.2.3 **ขั้นปฏิบัติการทางการคิดด้วยรูปธรรม (Concrete operational stage)** อยู่ใน ช่วงอายุประมาณ 7 – 11 ปี เด็กมีพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกต้อง สมเหตุสมผล สามารถคิดย้อนกลับได้ เข้าใจกฎเกณฑ์ในหลายมิติพร้อมกันได้ จึงทำให้สามารถคิด หาเหตุและผลได้ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบได้ แต่มีข้อจำกัดว่า ความรู้ความเข้าใจและ ความสามารถทางการคิดเหล่านี้จะต้องสามารถแทนด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้

3.2.4 **ขั้นปฏิบัติการทางการคิดด้วยนามธรรม (Formal operational stage)** ขั้นนี้อยู่ ในช่วงอายุตั้งแต่ 11 ปี ขึ้นไป บุคคลสามารถคิดและเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ จึงสามารถคิด อนุมานหาเหตุผลที่นอกเหนือไปจากที่ข้อมูลมีอยู่ได้ นั่นคือเข้าใจการตั้งสมมุติฐาน และหาข้อมูล หาเหตุผลมาพิสูจน์ หาข้อสรุปได้ วัยรุ่นส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการทางความรู้ความเข้าใจอยู่ในขั้นนี้ ผู้ใหญ่เองก็มีพัฒนาการทางการคิดอยู่ในขั้นนี้เช่นเดียวกัน เราจึงมักจะพบว่าเวลาที่พ่อแม่ ครู หรือ ผู้ใหญ่บอกลังสอนอะไร วัยรุ่นจะไม่เชื่ออย่างง่าย ๆ เหมือนในวัยเด็ก นั่นเป็นเพราะวัยรุ่นมองว่าตน สามารถคิด และหาเหตุผลเองได้ เข้าใจความเป็นจริงในสิ่งต่าง ๆ ได้ไม่แพ้ผู้ใหญ่ จึงไม่ยอมให้ ผู้ใหญ่มาบงการในความคิดของตน

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของวัยรุ่น จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ทั้งจากการเรียนรู้ตามสันชาตญาณ จิตใต้สำนึก และเกิดจากความต้องการทางร่างกายของมนุษย์ ความต้องการทางจิตใจ ซึ่งมนุษย์จะมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจนั้น จะเริ่มต้นที่ประสาทรับรู้และการเคลื่อนไหว การคิดและใช้เหตุผล ซึ่งเป็นขั้นที่วัยรุ่นจะพัฒนาพฤติกรรมของตนเองในขั้นนี้

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมื่อพิจารณาการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้ทำการศึกษาไว้ดังนี้ ไพรธ เลิศพิริยกุล (2544) ได้ทำการศึกษาการน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่การปฏิบัติในสถาบันราชภัฏสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ พบว่า แนวพระราชดำริ พัฒนาการจาก “ความพอเพียง” ในความหมายพออยู่พอกิน พอควร มีความสุข ไปสู่ “พอมีพอกินเป็นขั้นที่หนึ่ง ขั้นต่อไป ให้มีเกียรติยืนขึ้นด้วยตนเอง ขั้นที่สาม ให้นึกถึงผู้อื่น” ปรากฏเป็นรูปธรรมในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 ตามลำดับ จนบรรลุสัมฤทธิ์ผลเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน และเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าโดยใช้หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องทฤษฎีใหม่ บนความสามัคคี ความร่วมมือ ความขยัน อดทน และความปรารถนาดีต่อกัน การปฏิบัติตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้ประเทศเจริญได้ นักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้เสนอการประยุกต์แนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 9 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิด ด้านการเมือง การบริหารและการปกครอง ด้านการพัฒนาสังคม ด้านการวางผังภาคและผังเมือง ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้และน้ำที่เสียสมดุล ด้านการเกษตรและการรักษาพืช ด้านการดำเนินชีวิตด้านจริยธรรม และด้านการเรียนรู้และการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ได้น้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และทบวงมหาวิทยาลัย ก่อน พ.ศ. 2535 สถาบันราชภัฏได้ดำเนินภารกิจในการพัฒนาชนบท สอดคล้องกับแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงโดยธรรมชาติ ผ่านการฝึกหัดครู โครงการฝึกหัดครูชนบท และศูนย์ปฏิบัติการอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในวิทยาลัยครูทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค หลังได้รับพระราชทานนามว่า “สถาบันราชภัฏ” สถาบันราชภัฏทุกแห่งได้น้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักในการดำเนินภารกิจ ทั้งในส่วนที่เป็นพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา การบริหารจัดการ และในส่วนของแนวพระราชดำริ

โดยตรง ได้แก่ การนำปรัชญาการพัฒนาท้องถิ่นมาเป็นปรัชญาหลักประจำสถาบัน การพัฒนาหลักสูตรและรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง การก่อตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาการเสริมสร้างพลังชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ตามแนวพระราชดำริเพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดเทคโนโลยี และการอนุรักษ์พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวทางการน้อมนำแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สถาบัน และชุมชน ควรใช้กลยุทธ์ในการสร้างอุดมการณ์ร่วมในการทำงาน และใช้ชุมชนในแต่ละสถาบันรับผิดชอบ เป็นเป้าหมายหลักของการปฏิบัติงาน โดยเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทั่วประเทศเป็นการพัฒนาที่ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมทั้งระบบอันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

สมศรี จินะวงษ์ (2544) ได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในชุมชนที่ใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

1. แนวคิดการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตและในปัจจุบันมีทั้งสิ่งที่เป็นจุดร่วมและจุดต่าง สำหรับจุดร่วมคือ การเน้นในเรื่องพออยู่ พอกิน การพึ่งตนเอง การพึ่งพาซึ่งกันและกัน การมีความสุขตามอัตภาพโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม จุดต่างคือในสภาพปัจจุบันการผลิตเป็นเพื่อสนองความต้องการในการบริโภคของครัวเรือนและเพื่อการค้า การบริโภคเป็นไปทั้งเพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิตและเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต การแลกเปลี่ยนเป็นไปทั้งในระดับชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก การจัดสรรหรือการแบ่งปันเป็นไปทั้งในระดับชุมชนและระดับรัฐ

2. กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอาศัยปัจจัยการเรียนรู้ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยสภาพแวดล้อม โดยมีลักษณะการเรียนรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและการรวมกลุ่ม จากแหล่งเรียนรู้ทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดยชุมชนบ้านสุขใจ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้ศรัทธาที่มีต่อบุคคล และชุมชนพอเพียง จังหวัดมหาสารคาม ใช้ความศรัทธาในตนเองและกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นเครื่องหนุนนำการเรียนรู้

3. เมื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของรายได้ทั้งรายได้หลักและรายได้เสริม พบว่าหลังจากที่ชุมชนใช้แนวทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง การกระจายรายได้ของคนในชุมชนดีขึ้น

พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ (2545) ได้ทำการศึกษาบทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน พบว่า ครูมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับต่ำคิดเป็น ร้อยละ 44.3 อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.5 และอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 21.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทของครู ได้แก่ (1) เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียง (2) การสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน (3) การสนับสนุนจาก

โรงเรียน และ (4) รายวิชาที่สอน เมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถทำนายการปฏิบัติบทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ร้อยละ 18.80 ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง มีปัญหาในด้านผู้เรียนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านผู้บริหาร และด้านเพื่อนร่วมงาน

เจียรริตา เหมพิพัฒน์ (2546) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษากลุ่มวิทยาศาสตร์ ได้แก่ คณะสถิติประยุกต์ โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษยศาสตร์ โครงการบัณฑิตศึกษาเทคโนโลยีการบริหาร และสำนักพัฒนาศึกษาหลักสูตรการจัดการสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีผลการศึกษเฉลี่ยตั้งแต่ 3.21 ถึง 3.49 จบปริญญาตรีสาขาวิทยาศาสตร์เกษตร ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ และได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์

2. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาทั้ง 6 ด้าน พบว่า ในระดับความคิดเห็นค่อนข้างสูง คือ ด้านการนำไปประยุกต์ ในระดับความคิดเห็นปานกลาง คือ ด้านการนำมาใช้ประโยชน์ ด้านอธิบายปรากฏการณ์ ด้านการขยายขององค์ความรู้ ด้านความเข้าใจเนื้อหาสาระ และด้านการรับรู้ในเนื้อหาสาระ

3. ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ คณะที่ศึกษา และสาขาที่จบปริญญาตรี ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลกับความคิดเห็นของนักศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา, ผลการศึกษา, อาชีพ และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อรสุดา เจริญรัตน์ (2546) ได้ทำการศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย พบว่า เงื่อนไขสำคัญที่สุดของการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การที่ชุมชนหรือหมู่บ้านยังคงมีอำนาจในการควบคุมดูแลจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของตนเอง อำนาจดังกล่าวนับเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่การสร้างและพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการดำรงชีวิตด้านต่าง ๆ ในระบบบรรทัดฐานของหมู่บ้านที่ปรากฏอยู่ในจารีตประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ หรือพิธีกรรม ซึ่งเป็นผลเชื่อมโยงจากอิทธิพลของโลกทัศน์และระบบคุณค่าของชุมชน ปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถปรับตัวไปตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากสังคมประเพณีเข้าสู่สังคมทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า เมื่อหมู่บ้านต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงจากความทันสมัยต่าง ๆ เช่น การที่มีถนนตัดผ่านเข้ามา การมีสาธารณูปโภคที่สะดวกสบาย หรือการเข้ามาแทรกแซงของอำนาจรัฐ รวมทั้งระบบทุนนิยมการค้า ที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมหลายด้าน ทำให้อำนาจในการจัดการทรัพยากรของชุมชนต้องถูกกระทบกระเทือน ผลที่เกิดขึ้นก็คือ บรรทัดฐานที่เคยมีบทบาทในการกำหนดและควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ไว้จำเป็นต้องปรับตัวไปภายใต้การจัดระเบียบสังคมใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเดิม เป็นต้นว่า การสร้างบรรทัดฐานแบบพึ่งพาอาศัยกัน (Norms of Reciprocal) และการสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน (Networks of Civic Engagement) ขึ้นมา เพื่อสนับสนุนและทดแทนความสัมพันธ์แบบพึ่งพาในระบบเครือญาติที่มีบทบาทน้อยลงเมื่อเทียบกับในอดีต ดังนั้นจึงพบว่าภายในหมู่บ้านได้เกิดการรวมกลุ่มกันในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งคณะกรรมการป่าชุมชน กลุ่มเกษตรนิเวศ กลุ่มทอผ้า กลุ่มธนาคารข้าว รวมทั้งกลุ่มออมทรัพย์ ภายใต้ระบบการจัดการรูปแบบใหม่ที่เกิดจากความร่วมมือทั้งกับหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน หรือแม้กระทั่งองค์กรระหว่างประเทศเพื่อสร้างศักยภาพในการปรับตัวโดยระดมหลากหลายทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทุน เทคโนโลยี ฯลฯ จากแหล่งต่าง ๆ นำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ร่วมกันของชุมชนที่มีได้ตัดตอนจาก ภูมิปัญญาเดิม แต่กลับได้นำความรู้สมัยใหม่มาบูรณาการกันได้อย่างเหมาะสม ปัจจัยเหล่านี้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงยังคงสามารถดำรงอยู่ในชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนตลอดมา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากระบวนการปรับตัวเพื่อดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียง จะมีได้อยู่บนเส้นทางที่ราบรื่นปราศจากอุปสรรคและปัญหาใด ๆ ตรงกันข้ามกลับพบว่ามีอุปสรรคและปัญหานั้นประการที่ชาวบ้านจะต้องร่วมกันเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิธีการต่อสู้และเอาชนะปัญหาเหล่านี้ต่อไป รัฐในฐานะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและสนับสนุนชุมชนเหล่านี้ สามารถส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพดังกล่าวได้โดยการกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้มากขึ้นพร้อม ๆ กับการช่วยเหลือและสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพัฒนาความเข้มแข็งของตนเองด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายร่วมกัน ตามแต่สภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นบนความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของทุนทางสังคม (Social Capital) ของชุมชนนั่นเอง

ศศิพรธน์ บัวทรัพย์ (2547) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ศึกษาคณะนิติศาสตร์ จบการศึกษาระดับ ม.6 ก่อนเข้ารับการศึกษาที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์ ครอบครัวยุ และเพื่อนหรือผู้นำกลุ่ม ตามลำดับ
2. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้วยต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ในเนื้อหาสาระ ด้านความเข้าใจในเนื้อหาสาระ ด้านการปฏิบัติหรือการประยุกต์และด้านการเผยแพร่ อยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน
3. ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เพศ คณะที่ศึกษา และการรับรู้จากครอบครัว ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ชั้นปีที่ศึกษา สาขาที่จบ ก่อนเข้าศึกษา ภูมิลำเนา การรับรู้จากสื่อมวลชนและการรับรู้จากเพื่อน หรือผู้นำกลุ่ม

สหทัย พลรัตน์ (2548) ได้ทำการศึกษาการนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งเป็น 3 ประการคือ 1) พอประมาณ ได้แก่ พอประมาณกับศักยภาพของตน พอประมาณกับสภาพแวดล้อม และไม่โลภเกินไปจนเบียดเบียนผู้อื่น 2) มีเหตุผล ได้แก่ ไม่ประมาท รู้ถึงสาเหตุ พิจารณาค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำ 3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่ พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองได้ทางสังคม คำนึงถึงผลระยะยาวมากกว่าระยะสั้น รู้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 3 ประการจะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักของการพัฒนาคน
2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแบ่งได้ 4 ด้าน คือ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสังคม กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านจิตใจ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีการดำเนินไปพร้อมกันอย่างสมดุล จึงจะสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชนได้

3. การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาคนไปสู่คุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนโดยตรง และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระบบที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง

4. แนวทางการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ การพัฒนาความรู้และคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ และการพัฒนาชุมชนให้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้าน อย่างสมดุล เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

ปวัน มีนรัชเรื่องเดช (2549) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ผลการศึกษาในส่วนของปัจจัยแวดล้อม พบว่า ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ไม่มีตำแหน่งทางสังคม รับผิดชอบต่อโทรทัศน์เป็นประจำ มีการรับสื่อประเภทละครเป็นประจำ ไม่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มีการรับรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และการปฏิบัติตามโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย

ผลการศึกษา พบว่า การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก และพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งทางสังคม ประเภทของช่องทางการรับสื่อ ลักษณะของสื่อที่รับประจำ การรับรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ การปฏิบัติตามโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์ (2550) การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษากรณี บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

1. การรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

1.1 ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ มีการรับรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยวิธีการได้ยิน ได้เห็น และได้อ่าน ผ่านการรับรู้จากสื่อที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชน โดยเฉพาะการรับรู้จากผู้บริหารระดับสูง และจากวารสารของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นส่วนใหญ่

1.2 ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมีความเข้าใจในองค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี สามารถแยกความแตกต่างขององค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยสามารถอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน

2. การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัว และการทำงาน พบว่า

2.1 การประยุกต์ใช้กับตนเอง และการประยุกต์ใช้กับครอบครัว คือ สามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย และยังมีเหลือเก็บออม มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความประหยัดและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความซื่อสัตย์

2.2 การประยุกต์ใช้กับการทำงานคือ สามารถทำงานได้ทันต่อเวลา มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความจำเป็นและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ควบคู่เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความโปร่งใสตรวจสอบได้

ดวงพร ศรีวิชัย (2550) ได้ทำการศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนเตรียมทหารนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมไปปฏิบัติมาก โดยเรียงลำดับการปฏิบัติ ดังนี้ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจ

2. นักเรียนเตรียมทหารมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ระหว่างด้านต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนเตรียมทหารในแต่ละชั้นปี มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ไม่แตกต่างกันในการดำเนินชีวิตประจำวัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศักดิ์ชัย คำชู (2550) ได้ทำการศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กร : ศึกษากรณีศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง พบว่า เจ้าหน้าที่และเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตโดยคำนึงถึงความพอประมาณ พอมี พอใช้ เป็นแนวคิดพึ่งตนเอง ไม่ประมาท รู้จักเก็บออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการวางแผน ใช้ความรู้คุณธรรม ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งตรงกันกับลักษณะการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ประเมินผลสำเร็จตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ และได้ข้อค้นพบว่าในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึงที่เป็นการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้น ทำให้เจ้าหน้าที่และเยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจ

เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น นอกเหนือจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุโทรทัศน์ ทั้งนี้ในการดำเนินโครงการดังกล่าวได้รับการตอบรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในศูนย์ฝึก ด้วยต่างก็เห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง ในแง่การบริหาร การประหยัดงบประมาณ ภาพลักษณ์ขององค์กร และเป็นประโยชน์กับตัวเจ้าหน้าที่ให้เรียนรู้ถึงความพอเพียงในการดำเนินชีวิต รู้จักประหยัดอดออม เห็นคุณค่าและรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักพอประมาณมีจิตสำนึกของความรับผิดชอบร่วมกัน และสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชนได้

ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิตต์ และคณะ (2551) ได้ทำโครงการประเมินผลเปรียบเทียบในมิติต่าง ๆ ของประชาชนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ จากการวัดระดับความรู้และความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ประชาชนในทุกอาชีพยังไม่ค่อยมีความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่มีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจในระดับมาก ในด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน ประชาชนในภาคเกษตรมีความเข้าใจในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกันและเงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรม ประชาชนในภาคบริการมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน เจ้าของหรือผู้บริหารภาคอุตสาหกรรมมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน และลูกจ้างภาคอุตสาหกรรมมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะหลักการมีภูมิคุ้มกัน ส่วนประชาชนในภาคราชการมีความเข้าใจในระดับมาก โดยเฉพาะด้านหลักการมีภูมิคุ้มกัน เมื่อศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในทุกมิติ พบว่าประชาชนทั่วไปนำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก ประชาชนในภาคเกษตรนำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง และประชาชนในภาคบริการ นำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง โดยนำมาใช้มากในมิติด้านสังคมเช่นเดียวกัน สำหรับเจ้าของหรือผู้บริหารภาคอุตสาหกรรมนำมาประยุกต์ใช้ในระดับปานกลาง และประชาชนภาคราชการ นำมาประยุกต์ใช้ในระดับมาก โดยนำมาใช้มากในมิติสังคมเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นยังพบว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้นมีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ที่มีความเข้าใจมากจะนำมาประยุกต์ใช้มาก ส่วนผู้ที่เข้าใจน้อยก็จะนำมาใช้น้อย

นันทน์ภัส บุญเยี่ยม (2551) ได้ทำการศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ในชีวิตประจำวัน : กรณีศึกษาประชาชนในตำบลคลองประเวศ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ในส่วนของปัจจัยแวดล้อม ประชาชนในตำบลติดตามข่าวสารและรับข่าวสารเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อโทรทัศน์เป็นประจำทุกวัน เคยรับรู้และได้รับความเข้าใจเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจากสื่อโทรทัศน์อยู่ในระดับมาก แต่ไม่เคยเข้าร่วม

โครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องทัศนคติของประชาชนต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับมาก และพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนในตำบลคลองประเวศอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ อายุ อาชีพ ความถนัดในการรับสื่อ และระดับประสิทธิผลของสื่อในการให้ความรู้

ประเสริฐ ยังปากน้ำ (2551) ได้ทำการศึกษาแนวคิดทางสังคมว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย พบว่า (1) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในสังคมไทย แท้จริงแล้วก็คือแนวคิดที่มีรากฐานซึ่งมีวิวัฒนาการสืบเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของสังคมไทยแท้ ๆ ตั้งแต่อดีตสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งชัดเจนมากเมื่อพิจารณาโดยตลอดจากพัฒนาการในช่วงรัตนโกสินทร์ ยุคต้นจนถึงปัจจุบัน (2) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริซึ่งแนะนำแก่พลสกนิกชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี และเป็นแนวทางที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่ชุมชนในชนบทจำนวนมากปฏิบัติต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีต ดังปรากฏในกระแสพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่เด่นชัดในระหว่างปี พ.ศ. 2510-2550 และในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีกระบวนการขับเคลื่อนให้แนวคิดนี้ยกสถานะเป็นปรัชญานำทางของยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ซึ่งได้ปรากฏชัดนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เป็นต้นมา ดังที่รู้จักกันในนาม “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ทั้งนี้เพื่อปรับทิศทางและแนวทางการพัฒนาประเทศให้ลดความเสี่ยงและมีความสมดุลมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ (3) แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีนัยของความหมายในหลาย ๆ มิติแบบองค์รวม คือมีความครอบคลุมทั้งมิติทางด้านความคิด ทางด้านเศรษฐศาสตร์ ทางด้านการพัฒนา ทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมชุมชน ทางด้านการเมือง และทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น และมีองค์ประกอบด้านแนวคิดที่สำคัญ 7 ประการ คือ เป็นแนวคิดที่เป็นหลักการสากล มีหลักการของฐานคิดแบบองค์รวม มีรากฐานมาจากหลักพุทธธรรม เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากวิถีดั้งเดิมของสังคมไทย เป็นแนวคิดที่มีลักษณะเปิด เป็นแนวคิดที่มีอุดมการณ์พึ่งตนเอง และเป็นแนวคิดที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (4) การพัฒนาตามแนวทางทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ก็คือรูปธรรมของตัวอย่างในภาคปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาภาคการเกษตรของสังคมไทย เป็นการพัฒนาที่มุ่งการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมประเทศให้มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ โดยให้ความสำคัญกับการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพและความได้เปรียบด้านอัตลักษณ์และคุณค่าของชาติ ทั้งทุนทางสังคมด้านวัฒนธรรม ทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น มาใช้ประโยชน์ใน

กระบวนการพัฒนาอย่างบูรณาการและเกื้อกูลกันและกัน โดยมุ่งให้เกิดความสมดุลในประโยชน์ของทุกภาคส่วนในสังคมอย่างเป็นธรรม และเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกในโลกยุคโกลาภิวัตน์ได้ อย่างมั่นคง

สุมาลี จันท์ชลด และคณะ (2551) ได้ทำการศึกษาความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่าในภาพรวม ประชาชนกรุงเทพมหานครมีความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับพอใช้ คะแนนเฉลี่ยโดยรวม 19.08 (ประมาณร้อยละ 76) ผลการเปรียบเทียบระหว่างประชาชนเพศชายและเพศหญิง และระหว่างประชาชนผู้ประกอบอาชีพพบว่าแตกต่างกันของความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวมพบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมด้านการใช้จ่ายพอประมาณมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้งถึงเป็นประจำ ด้านความรอบคอบมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านความมีเหตุผลมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านการช่วยเหลือครอบครัวมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ยกเว้นด้านการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาในครอบครัว นักเรียนมีพฤติกรรมระดับนานครั้ง ประชาชนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง ถึงนาน ๆ ครั้ง ด้านการช่วยเหลือสังคม ด้านการใส่ใจสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านการพัฒนางานให้ก้าวหน้ามีพฤติกรรมอยู่ในระดับนาน ๆ ครั้ง ผลการศึกษาพฤติกรรมของประชาชน 5 กลุ่มย่อย คือ นักเรียนโรงเรียนเอกชน นักเรียนโรงเรียนรัฐบาล พนักงานในภาคอุตสาหกรรม ผู้ให้บริการ และผู้ประกอบการค้ารายย่อย พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านความมีเหตุผล การดูแลสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือครอบครัว การช่วยเหลือสังคมและด้านความรอบคอบ ความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ด้านการใช้จ่ายอย่างพอประมาณและการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยค่าร้อยละ พบว่าประชาชนส่วนมาก มีความเห็นสอดคล้องกันว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยพัฒนาสังคมได้ และเห็นด้วยที่ทุกครอบครัวต้องทำงบประมาณค่าใช้จ่าย และเห็นด้วยว่าการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้สบายภายหลัง

อภิชาติ ชูเกียรติสกุล (2551) ได้ทำการศึกษาความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของข้าราชการทหารสังกัดกองพันพัฒนาที่ 3 พบว่า (1) ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจ พบว่าโดยภาพรวมข้าราชการทหารสังกัดกองพันพัฒนาที่ 3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านจากทั้งหมด 9 ด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ส่วนในด้านเงื่อนไขคุณธรรม ผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่ง พบว่ามีความรู้ความเข้าใจ อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าระดับดี แสดงให้เห็น

ว่าขาดความละเอียดในการวิเคราะห์แยกแยะ และพิจารณาอย่างชัดเจนระหว่างความถูกต้องทางสังคมกับความดีงามตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือหลักทางศาสนา (2) ผลการศึกษาวิจัยที่ส่งผลกระทบต่อระดับความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า โดยภาพรวม รายจ่ายและแนวทางการส่งเสริมของหน่วยงานของข้าราชการทหารสังกัดกองพันพัฒนาที่ 3 มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากด้านรายจ่ายแสดงให้เห็นว่าแนวโน้มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ที่มีการใช้จ่ายน้อย อาจจะมี ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงดีมาก โดยน่าจะดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รู้จักคิด วิเคราะห์ และเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง สำหรับแนวทางในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง หากเปิดโอกาสให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลประโยชน์ จะได้มีประสบการณ์ที่มาก แนวโน้มน่าจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงมากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมมากขึ้นต่อไป

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ มหาวิทยาลัย เพศ ชั้นปีที่ศึกษา รายได้ต่อเดือน รายจ่ายต่อเดือน และภูมิฐานะ นอกจากนี้ยังมีตัวแปรเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านหลักการ ประกอบด้วย (1) พอประมาณ (2) มีเหตุผล (3) มีภูมิคุ้มกัน และด้านเงื่อนไข ประกอบด้วย (1) ความรู้ (2) คุณธรรม ซึ่งตัวแปรเหล่านี้จะทำให้ทราบ (1) ระดับความรู้ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา (2) ระดับพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา (3) ความคิดเห็นของนักศึกษาในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

กรอบแนวคิดของการวิจัย

